

E K S A M E N

Emnekode:	EX 104
Emnenavn:	Examen facultatum, samfunnsvitenskaplig variant
Dato:	12. mai 2009
Varighet:	09.00-14.00
Antall sider inkl. forside	4
Tillatte hjelpemidler:	Ingen
Merknader:	Del A teller 60% og del B 40% av den samlede evalueringen

A. Essay

Velg **en** av følgende 3 oppgaver:

- 1) Anthony Giddens kan sies å være en *moderne klassiker* innen samfunnsvitenskap. Gjør kort rede for hva dette innebærer. Gjør rede for noen av Giddens' viktigste bidrag. Drøft hvordan dette kan anvendes i analyser av aktuelle trekk ved samfunnet.
- 2) Gjør kort rede for hva som menes med *samordnende prosesser*. Gjør rede for ulike typer samordnende prosesser og drøft deres nytte og begrensinger i forståelsen av samfunnet.
- 3) Ta utgangspunkt i den vedlagte artikkelen som stod i Morgenbladet 03.04.09. Drøft artikkelens tema i lys av ulike sider ved *forskerrollen og forholdet mellom samfunnsvitenskap og samfunnet*, som du kjenner fra pensum.

B. Korte svar

Besvar **4** av følgende 6 oppgaver:

- 1) Gjør kort rede for *mekanisk og organisk solidaritet*.
- 2) Gjør kort rede for hva som menes med en *modell* i samfunnsvitenskapen.
- 3) Gjør kort rede for *subjektivitetsprinsippet* når det gjelder forholdet mellom forsker og forskningsobjekt.
- 4) Gjør kort rede for *marxistisk feministisk teori*.
- 5) Gjør kort rede for *funksjonelle forklaringer, intensjonale forklaringer og årsaksforklaringer*.
- 6) Gjør kort rede for hva som menes med *grunnforskning, anvendt forskning og oppdragsforskning*.

Lykke til!

MORGENBLADET

For mye forskersynsing

Stadig flere forskere opptrer som synsere i media. Det er problematisk, mener professor Øyvind Østerud.

Av Tove Gravdal og Ellen Lande Gossner

Vil ha debatt: Professor i statsvitenskap og preses ved Det Norske Videnskaps-Akademi, Øyvind Østerud, mener det er uryddig når forskere blander sammen ekspertrollen og kommentatorrollen i media.

Relaterte artikler:

- [Bør professorene avstå fra «synsing»?](#)
- [Kommenterte Kolberg](#)
- [Politiker og forsker](#)
- [Ut av elfenbenstårnet](#)
- [Forsker i tv-reklame](#)

En av norsk akademias tungvektere tar til orde for å rydde opp i sammenblandingen av professorrollen og rollen som kommentator og politisk aktør.

– Istedenfor formidling av forskning og kunnskap, ser vi stadig mer kommentatorvirksomhet blant forskere. Det er gått veldig langt uten at noen har stoppet opp for å spørre hva dette betyr og hvilke demokratiske implikasjoner det har, sier Øyvind Østerud.

Han er preses i Det Norske Videnskaps-Akademi og leder ved

Institutt for statsvitenskap ved Universitetet i Oslo (UiO). I årene 1998-2003 ledet han arbeidet med å kartlegge maktforhold i det norske samfunnet i Makt- og demokrati- utredningen.

Verken forskere eller institusjonen de er ansatt ved, får økonomisk uttelling av å opptre i media. Flere har tatt til orde for at popularisering av forskning skal gi poeng i det såkalte tellekantsystemet som avgjør størrelsen på budsjettstøtten til universiteter og høyskoler.

– Hvis tellekantsystemet skal utvides til å omfatte formidling, blir det helt nødvendig med en grenseoppgang mellom synsing og formidling. I dag er det nærmest umulig å trekke den grensen, sier Østerud.

Vanlige borgere. Han slår fast at forskere, som alle borgere i et samfunn, har rett til å ha politiske meninger og å kommentere saker de ikke har faglig kompetanse om. Men han er kritisk til at de opptrer med en akademisk tittel når de gjør det.

– Som professor har jeg ingen spesiell autoritet som politisk aktør. Det blir uryddig når forskere trekker veksler på ekspertrollen når de egentlig opptrer som vanlige samfunnsborgere, sier Østerud.

Det kan til syvende og sist utfordre demokratiske prinsipper, mener han.

– Det begynner å nærme seg et demokratisk problem når folk ut fra tittel og posisjon får lettere adgang til mediene enn andre med samme argument og standpunkt, sier Østerud.

Meningsytringer. Bakgrunnen for Østeruds utspill er at Morgenbladet for to uker siden ba ham kommentere stortingsmeldingen om norsk utenrikspolitikk. Svaret var at han ikke ønsket å kommentere løpende politiske utspill eller meldinger. Isteden vil han reise en diskusjon om hvilken rolle forskere inntar når de blir intervjuet om slike saker.

– Forskere har spesielle fortrinn i offentligheten som formidlere av kunnskap og forskningsbasert innsikt, men ikke som synsere, sier Østerud.

Han påpeker at det er en glidende skala fra ren meningsytring til forskningsbaserte standpunkter og analyser. I mange tilfeller flyter rollene over i hverandre.

– Gråsonen blir større og større. Det trenger vi en diskusjon om, sier Østerud.

Endret på sekstitallet. Rikssynsere med professortittel er ikke noe nytt. På 1800-tallet var det vanlig at akademikere var politiske aktører. Georg Sverdrup, Anton Martin Schweigaard og Marcus Jacob Monrad var like mye politikere som professorer. Rundt 1900 oppsto forskningsuniversitetet og dermed et sterkere ideal om uavhengige forskere.

– Da kom et klarere skille mellom på den ene siden borgerrollen eller den politiske rollen, og akademikerens forskerrolle på den andre siden, sier Østerud.

Dette idealet sto sterkt frem til slutten av 1960-årene. Med 1968-opprøret ble forskerrollen på nytt politisert. Det førte til store endringer i hvordan forskerne opptret i media.

En rapport fra 2002 i den danske maktutredningen dokumenterer at dagsavisene i 1961 oftest intervjuet forskere om deres egen eller andres forskning. I 2001 var det blitt vanlig at forskere kommenterer politiske beslutninger eller andre aktuelle begivenheter.

Naturvitere og medisinere ble mest intervjuet i 1961. 40 år senere var bruken av samfunnsvitere 20-doblet. «De samfunnsvitenskapelige forskerne hørte man ikke mye til i 1961, men de dominerer bildet i 2001,» skrev de danske maktforskere.

Østerud sier at situasjonen i Norge høyst sannsynlig er den samme.

– Sammenblandingen av den politiske rollen og den vitenskapelige rollen blir fort uryddig. Det er nødvendig å tenke gjennom konsekvensene, sier Østerud.

Kunnskapsformidling. Synsing kan ødelegge for den viktige rollen forskere kan og bør fylle i offentligheten, mener Østerud. En viktig oppgave er å torpedere vedtatte sannheter og argumenter. Forskning kan brukes til å

utfordre makthavere og deres fremstilling av virkeligheten.

Som eksempel trekker han frem to forskere ved Handelshøyskolen BI, Leif Helland og Rune Sørensen. De dokumenterte nylig i en rapport at bevilgninger til veiutbygging ikke fordeles etter hvor behovet er størst, men etter hvor mange ubefestede velgere det finnes i distrikter som er overrepresentert på Stortinget.

– Dette er et skoleeksempel på et forskerideal. Rapporten er godt fundert, og her er faglig innsikt brukt til å rokke ved etablerte sannheter og ved makthaveres forestillinger, sier Østerud.

En slik bruk av forskningen gir forskeren økt autoritet, mener han.

– Men denne typen forskningsformidling risikerer å drukne når forskerne inntar den allmenne, politiske rollen, sier Østerud.

Han er ikke motstander av at forskere, også i rollen som forsker, tar standpunkt.

– Da må det ligge en sammenhengende og faglig basert argumentasjon i bunnen. Men her går vi fort inn i en vanskelig gråsoner hvor fagrollen og borgerrollen glir over i hverandre, sier Østerud.

Bevissthet. Morgenbladet er ett av mange medier som ofte ber forskere kommentere saker de aldri har forsket i.

– Jeg sier ikke at dere skal slutte med det, eller at de forskerne som tar en slik rolle, skal slutte med det. Jeg vil bare ha mer kritisk bevissthet om hva de gjør, sier Østerud.

Han vil også ha diskusjon om den dobbeltrollen forskere får ved å være rådgivere for politiske partier innenfor de feltene de forsker på, og hva økonomiske bånd til oppdragsgiveren betyr.

– Vi har altfor lite debatt i Norge om hvor grensene går mellom forskerrollen og rollen som samfunnsborger, sier Øyvind Østerud.

Publisert 03. april 2009